

Minder hondenbeten

Instructiegids docenten (groep 4 t/m 8 - leeftijd 7 t/m 12 jaar)

Introduceren van Minder Hondenbeten

Waarom een lespakket?

Nederland telt maar liefst 1,9 miljoen honden. Twintig procent van alle huishoudens in ons land heeft er één of meer. Gelukkig gaat het meestal prima tussen mensen en honden. Maar helaas gaat het soms ook mis... Jaarlijks worden er ongeveer 150.000 Nederlanders door een hond gebeten.

Kinderen zijn vaker het slachtoffer dan volwassenen. Ze begrijpen de lichaamstaal van een hond vaak niet. Ze snappen het daarom niet als de hond waarschuwt dat er een grens is bereikt. Zo kan een kind steeds maar achter een hond aan blijven lopen, terwijl de hond al een paar keer gewaarschuwd heeft dat hij het niet langer leuk vindt. Omdat het kind daar niet op reageert, rest de hond niets anders dan te grommen en uiteindelijk te happen.

Het LICG (Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren) is ervan overtuigd dat het aantal bijtincidenten drastisch omlaag kan en heeft daarom de campagne "Minder hondenbeten? Daar zetten we samen onze tanden in" gelanceerd. Omdat de slachtoffers vaak (jonge) kinderen zijn, richten wij ons vooral op het basisonderwijs.

Met dit lespakket hebben we een tweeledig doel voor ogen. Enerzijds biedt het pakket handvatten om het risico te verminderen dat het kind onbewust zelf hondenbeten uitlokt, anderzijds leren we het kind hoe het zich moet gedragen wanneer het (onverwacht) door een hond wordt benaderd.

Waaruit bestaat dit lespakket?

Het lespakket bestaat uit de volgende onderdelen:

- Een digitale instructiegids voor leerkrachten;
- Een werkblad voor de leerlingen;
- Een PowerPoint-presentatie;
- Extra opdrachten voor de leerlingen.

U vindt het lespakket op het professionals-deel van de LICG website: professionals.licg.nl.

U kunt daarvoor een eigen account aanmaken. De werkbladen kunnen daar kosteloos besteld worden via de webshop, de overige onderdelen zijn te downloaden bij het onderdeel Kennis en educatie / lesmateriaal.

Hoe werkt het lespakket?

Het lespakket bestaat uit twee modules. De eerste module gaat in op de verschillende soorten honden die er zijn, de bijzondere eigenschappen van honden en wat er bij de verzorging van honden komt kijken. In de tweede module leren de leerlingen de lichaamshoudingen van honden en wat die verschillende houdingen betekenen. Ook leren ze tien gouden regels om veilig met honden om te gaan. Afhankelijk van hoeveel tijd u aan dit thema wilt besteden, kunt u beide modules of één van de modules behandelen.

Instructiegids

In de instructiegids treft u de informatie aan die voor u als leerkracht relevant is. Het is de bedoeling dat u deze informatie met de leerlingen doorneemt. De teksten zijn zo geschreven dat u ze desgewenst kunt voorlezen.

Werkblad

In de instructiegids treft u verwijzingen aan naar specifieke opdrachten. Deze opdrachten staan op het werkblad. De opdrachten kunt u klassikaal uitvoeren. U kunt er ook voor kiezen om de kinderen eerst individueel aan de opdrachten te laten werken en deze vervolgens klassikaal te bespreken. Op het werkblad moet een aantal dingen ingevuld worden. Op het werkblad is ruimte gelaten om een tekening van een hond te maken of een plaatje of foto op te plakken.

Introduceren van Minder Hondenbeten

PowerPoint-presentatie

Om de les extra aantrekkelijk te maken, hebben wij een PowerPoint-presentatie gemaakt. Deze kunt u downloaden. In de PowerPoint-presentatie treft u veel beeldmateriaal aan. In de instructiegids wordt bij de diverse onderwerpen verwezen naar de betreffende PowerPoint-sheets. Het gebruik van deze PowerPoint-presentatie is optioneel. Heeft u problemen met het downloaden van de PowerPoint-presentatie? Neem dan per e-mail contact met ons op via info@licg.nl.

Extra opdrachten

Wilt u het lespakket uitbreiden met extra opdrachten? Op het professionaldeel van onze website, www.licg.nl, treft u meer opdrachten aan. U vindt er onder andere suggesties voor een kringgesprek, opdrachten en spelletjes.

Suggesties

Hebt u zelf suggesties? Of wilt u uw ervaringen met het lespakket met ons delen? Wij horen het graag! U kunt ons bereiken via info@licg.nl.

Veel plezier!

Wij vinden het fijn dat u met het pakket aan de slag wilt gaan. Wij willen u dan ook bedanken voor uw inzet en u en uw leerlingen veel prettige leertijd toewensen!

De hond

Inleiding

In Nederland leven bijna twee miljoen honden. Veel mensen houden van honden. Honden zijn huisdieren waar je een hechte band mee kunt opbouwen. Ze zijn afhankelijk en trouw en houden mensen gezelschap. Ze kunnen bovendien veel leren. Mensen hebben honden als kameraad, maar soms ook om bijvoorbeeld een terrein te bewaken of om schapen te hoeden.

Er zijn ook mensen die een hond hebben als hulp: een hulphond. Een voorbeeld van zo'n hulphond is de blindengeleidehond. Ze helpen slechtziende of blinde mensen bij het vinden van de weg. Deze honden moeten als pup hetzelfde leren als alle honden. Later, als ze wat ouder zijn, gaan ze naar een speciale school voor blindengeleidehonden. Daar leren ze hoe ze hun baas kunnen begeleiden, en allerlei commando's. De hond moet leren welke kant hij op moet gaan, bijvoorbeeld wat hij moet doen bij het woord "rechts". Hij leert om hindernissen te ontwijken, zodat zijn baas niet tegen een paal of een geparkeerde auto aan loopt. De hond moet ook letten op laaghangende takken, want het baasje moet natuurlijk niet zijn hoofd stoten. Dit moet hij heel vaak oefenen tot hij alles goed weet. Een blindengeleidehond heeft geen riem om maar een beugel. Zo kan het baasje beter voelen wat de hond doet.

Er zijn ook werkhonden, bijvoorbeeld bij de politie. Een politiehond moet heel veel leren. Hij moet over een schutting kunnen klimmen, springen en dingen opsporen. Hij moet naast een fiets lopen of rennen, heel stil blijven liggen, zwemmen, mensen of dingen bewaken en nog veel meer. Als een politiehond dit allemaal goed kan, krijgt hij een diploma. Dan kan hij de politie gaan helpen met het zoeken van dieven, geld of verboden spullen.

Kijk eens hoe bijzonder ik ben!

Honden stammen af van wolven. Maar door het fokken zijn er nu heel veel verschillende honden. Er zijn honden met lange poten, korte poten, een puntneus of een stompe

neus, grote en kleine honden met allerlei verschillende oren, staarten en vachten. Er zijn ongeveer 350 hondenrassen. Hoe een rashond eruit moet zien staat beschreven in de 'rasstandaard'. Alle honden van een ras lijken daardoor erg op elkaar. Er zijn ook honden die een mix zijn van rassen, dat noemen we een kruising. En sommige honden lijken op geen enkel ras. Dat noemen ze rasloze honden of bastaards. Maar of een hond nu een rashond is of een bastaard: ze zijn allemaal bijzonder.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 2: Foto's van allerlei honden.
- Werkblad, voorzijde.
- Opdracht: Foto's van allerlei honden bekijken.

Het hondenlijf

Honden lopen eigenlijk op hun tenen, en niet op hun voeten zoals mensen. Door de dikke kussentjes onder hun poten kunnen ze goed over harde grond rennen.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 3: Foto van een hondenpoot.

Honden hebben een stevig gebit. Dat hebben ze nodig om vlees te eten. Ze hebben scherpe kiezen, knipkiesen, om het vlees te kunnen verscheuren. Ze hebben ook grote, scherpe hoektanden om een prooi mee te vangen. Met dat sterke gebit kan een hond ook bijten, bijvoorbeeld omdat hij boos of bang is.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 4: Foto van een hondengebit.

Ook de vacht van honden is steeds anders. Er zijn honden met lange haren, korte haren, krulharen of borstelige haren. En er bestaan zelfs honden die bijna geen haren hebben!

De hond

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 5: Foto's van diverse vachten.

Kijk nog eens goed naar alle honden op het werkblad en het digibord. Wat voor vacht hebben ze?

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 6: Foto's van allerlei honden met verschillende oorvormen.
- Werkblad, voorzijde.
- Opdracht: Foto's van allerlei honden bekijken.

Zie je dat de honden verschillende oren hebben? De verschillende soorten oren hebben een eigen naam.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 7: Tekeningen van verschillende oorvormen.
- Werkblad, voorzijde, allemaal oren.
- Opdracht: Tekeningen van verschillende vormen van hondenoren bekijken.
- Vragen aan de leerlingen: Welke honden op het werkblad hebben een staand oor? Welke honden op het werkblad hebben een hangoor? Ken je nog meer honden met zulke oren?

Bijna alle honden hebben een staart. Als een hond iets heel leuk vindt, beweegt zijn staart snel heen en weer. Dat noemen we kwispelen. Maar soms kwispelt een hond ook als hij boos is. Denk dus niet dat een kwispelende hond altijd vriendelijk is! Je moet ook kijken naar wat de hond verder doet. Als je goed kijkt naar honden, zie je dat ze niet allemaal dezelfde staart hebben. Er zijn lange en korte staarten, staarten met veel haar, krulstaarten en lange zwiepstaarten.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 8: Tekeningen van diverse staartstanden.
- Werkblad, voorzijde, allemaal staarten.
- Opdracht: Tekening van verschillende staartstanden bekijken.
- Vraag aan de leerlingen: Wat valt jullie op aan de staarten?

Horen

Honden kunnen heel goed horen. Een hond hoort bijvoorbeeld het verschil tussen motorgeluiden van de auto van zijn baas en die van andere auto's. Een hond kan zijn oren bewegen en naar alle kanten draaien. Zo kan hij goed horen waar het geluid vandaan komt.

Honden kunnen ook hele hoge tonen horen, die mensen niet kunnen horen. Dat noemen we ultrasoon geluid. Sommige hondenbaasjes hebben een hondenfluitje. Die gebruiken ze als de hond ver voorop loopt. Als ze op het fluitje blazen horen wij niets. De hond hoort het fluitje wel en komt dan terug naar zijn baasje. Maar een hondenfluitje is geen toverfluitje. Het werkt natuurlijk alleen als de hond weet wat het geluid betekent! Dat moet hij eerst leren, net als alle andere oefeningen.

Honden horen niet alleen geluiden die wij niet kunnen horen omdat ze te hoog zijn. Ze horen alles ook beter. Houd daar rekening mee bij het maken van harde muziek, het afsteken van vuurwerk of als je speelgoed hebt dat lawaai maakt. En tegen een hond schreeuwen heeft helemaal geen zin: hij heeft je allang gehoord!

De hond

Aanwijzing voor de leerkracht

- Werkblad, achterzijde, wat voor geluiden heb je gehoord?
- Opdracht: Laat de kinderen luisteren naar verschillende geluiden en vraag ze daarna wat ze gehoord hebben. Het antwoord mogen ze op het werkblad schrijven. Geluiden die u kunt laten horen, zijn bijvoorbeeld die van een knisperend plastic zakje, druppelend water, een ballon waar de lucht langzaam uitloopt, een fietsbel, een dik boek dat hard dichtgeslagen wordt, een klap op tafel of het bladeren in een tijdschrift of boek. Uiteraard mogen de kinderen niet zien wat u doet!

Zien

Honden zien anders dan mensen. Dingen die bewegen zien ze beter dan dingen die stilstaan. In het donker zien ze beter dan mensen. Ze kunnen kleuren minder goed onderscheiden dan mensen. Een hond kan bijvoorbeeld geen rood en groen zien, ze zien vooral paars, blauw en geel. Als je een rode bal in het groene gras gooit, dan zie jij de bal heel goed maar de hond juist niet! Veel honden hebben ook een bredere blik dan mensen. Dat komt doordat hun ogen wat meer aan de zijkant van hun kop staan. Ze zien daardoor beter wat er van schuin achter hen komt dan wij. Maar bij honden met een plat gezicht werkt dat natuurlijk niet.

Ruiken

Honden kunnen heel goed ruiken. Sommige honden worden door de politie of douane gebruikt als speurhond. Zo kan de politie een spoor goed volgen en mensen, geld of sigaretten opsporen. Ook gewone honden ruiken de hele dag. De neus van de hond is altijd een beetje nat. Dat helpt om geuren beter te ruiken.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 9: Foto van een snuffelende hond.

Honden ruiken van alles. Ze ruiken bijvoorbeeld of er een andere hond is geweest. Als honden elkaar tegenkomen,

beginnen ze meteen aan elkaar te snuffelen. Ze ruiken vooral aan elkaars kop en staart. Iedere hond heeft een eigen geur en daar herkennen ze elkaar aan.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 10: Foto van aan elkaar snuffelende honden.
- Werkblad, achterzijde, wat voor luchtjes heb je geroken?
- Opdracht: Laat de kinderen ruiken aan verschillende geuren en vraag ze daarna wat ze geroken hebben. Het antwoord mogen ze op het werkblad opschrijven. Geuren die u kunt laten ruiken, zijn bijvoorbeeld die van azijn, koffie, snoep, koek, rubber, limonade, soep, afwasmiddel of schoonmaaksop. Om het extra spannend te maken kunt u de leerlingen geblinddoekt of met de ogen dicht laten ruiken.

Rennen

Honden kunnen best hard rennen. Sommige hondenrassen worden daar speciaal voor getraind. Er zijn zelfs honden die harder dan 50 kilometer per uur kunnen lopen, zoals de Greyhound, een 'hazewindhond'. Dat is harder dan je in de bebouwde kom mag rijden!

Aanwijzing voor de leerkracht

- Werkblad, achterzijde, kun je net zo goed rennen als ik?
- Opdracht: Laat de kinderen 100 meter rennen. Zet een beginstreep en een eindstreep. (De gemiddelde paslengte voor een man is 0,70 meter en voor een vrouw 0,60 meter.) Meet met een stopwatch hoe lang de leerlingen er over doen om 100 meter te lopen. Het aantal seconden vullen ze in op hun werkblad. De snelheid kan met de formule $(100/\dots \text{ seconden}) * 3,6$ eenvoudig worden omgerekend naar kilometers per uur. Laat de kinderen dit ook invullen op hun werkblad. Afhankelijk van de rekenvaardigheid van de kinderen kunnen zij dit zelf uitrekenen of moet u dit uitrekenen.

De hond

Honden kunnen niet alleen hard rennen, ze zijn vaak ook erg lenig. Je kunt honden dan ook trainen om een hindernisparcours zo snel mogelijk en zonder fouten af te leggen. Kunnen jullie dit ook?

Aanwijzing voor de leerkracht

- Werkblad, achterzijde, hindernissen nemen.
- Opdracht: In de gymzaal of in de gemeenschapsruimte kunt u een hindernisparcours maken met bijvoorbeeld banken, hoepels, kussens en een klimrek. Laat de kinderen het parcours afleggen. Laat ze op hun werkblad opschrijven hoeveel seconden ze er over gedaan hebben.

Kijk eens hoe klein ik ben!

Geboorte en de eerste weken

Een vrouwtjes- of moederhond noem je een teefje. Een mannetjeshond noemen we reu. Een vrouwtjeshond kan vier, vijf, zes of zelfs meer dan tien jongen krijgen. Die noemen we puppy's. In de natuur maakt het teefje een nest in een hol. In huis kan dat natuurlijk niet. Daar gebruiken we vaak een 'werpkist' met kranten. Ze moet zich er gemakkelijk in kunnen bewegen. Een teefje is ongeveer negen weken zwanger: drachtig noemen we dat. Na de geboorte likt de moeder elke pup schoon en droog. De pups drinken melk bij hun moeder en liggen op een kluitje tegen haar buik aan. Zo houden ze elkaar warm. In de eerste week doen puppy's niets anders dan drinken en slapen.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 11: Foto's van puppy's.

Bij de geboorte zijn puppy's blind en doof. Zij vinden hun moeder door te ruiken en te voelen. Als ze ongeveer twee weken oud zijn, gaan hun oogjes voor het eerst open. Na drie weken kunnen ze ook geluiden horen. En als ze vier weken oud zijn, kunnen ze op hun pootjes staan, al is het nog een beetje wankel.

Opgroeien

Puppy's kruipen zelf uit het nest om te poepen en te plassen. Ze drinken eerst alleen moedermelk, maar na een tijdje kunnen ze ook pap eten en daarna puppybrokjes.

Het is belangrijk dat puppy's al in de eerste acht weken andere mensen en andere honden ontmoeten. Zo kunnen ze leren hoe ze daarmee om moeten gaan. Het wennen aan allerlei nieuwe mensen, dieren en dingen heet 'socialiseren'. Pups die weinig meemaken, worden later vaak bang of agressief. Als een jonge puppy bijvoorbeeld nooit kinderen ziet, dan kan hij later, als hij ouder is, soms bang zijn voor kinderen en naar kinderen gaan grommen!

Na vijf weken zijn de puppy's behoorlijk gegroeid. Ze spelen met hun broertjes, zusjes en moeder. Ze rennen en stoeien graag. Ze willen uitproberen hoe sterk ze al zijn. En hoe hard ze kunnen bijten zonder de ander pijn te doen. Als de pup zijn broertje of zusje te hard bijt, dan gaat die piepen. Zo leert de pup dat hij voorzichtiger moet zijn.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 12: Foto van spelende puppy's.

Na zes weken hebben de puppy's ook tandjes en drinken ze niet meer bij hun moeder. Pas als ze minstens zeven weken oud zijn, mogen ze naar een nieuw baasje. Dan krijgen ze een nieuw gezin en een eigen plekje. Bij het nieuwe gezin zullen ze nog heel veel nieuwe dingen leren!

Kijk eens wat ik wil!

Slapen

Een fijne, warme en makkelijk schoon te houden slaapplek is erg belangrijk voor honden. Voor een puppy is in het begin een doos waar hij in kan bijten meestal prima. Later kan hij een echte mand krijgen. De mand is een eigen plek van de hond. Kinderen mogen er niet inkomen. Je moet de hond nooit storen in zijn slaap, want dan kan hij schrikken en bijten.

De hond

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 13: Foto van een hond in de mand.

Eten

Elke hond heeft een eigen etensbak. Hij eet speciaal hondenvoer, zoals brokjes of blikvoer. Een pup eet drie of vier keer per dag een klein beetje. Als hij groot is, heeft hij genoeg aan twee keer per dag. Een hondenkoekje of hondensnoepje vindt hij ook erg lekker. Maar snoepen mag hij niet te veel, want anders wordt hij te dik en dat is erg ongezond!

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 14: Foto's van etende honden.

Een hond knaagt graag op een bot. Zo houdt hij zijn gebit schoon en gezond. Dat is dus een soort tandenpoetsen bij honden! Ook moet er altijd vers, schoon water klaarstaan. Sommige dingen mag een hond niet eten, ook dingen waar mensen wel tegen kunnen. Zo kunnen ze van chocolade heel ziek worden en soms zelfs wel doodgaan. En druiven zijn ook niet goed voor een hond.

Als de hond aan het eten is, kun je hem beter met rust laten. Sommige honden zijn bang dat je hun eten of hun bot wilt afpakken. De hond kan dan naar je grommen of happen. Laat hem daarom rustig zijn bakje leeg eten.

Borstelen

Voor de meeste vachten is een gewone, stevige borstel goed genoeg. Sommige honden moet je ook kammen. Langharige honden moeten soms elke dag geborsteld worden, kortharige honden maar één keer per week. Kammen moet voorzichtig gebeuren, want als er een klit in zijn vacht zit dan doe je de hond pijn als je te hard trekt. Vlooiën zijn erg vervelend voor de hond. Daarom moet je de hond behandelen met een middel tegen vlooiën.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 15: Foto van een hond die geborsteld wordt.

Wandelen en uitlaten

Alle honden hebben beweging nodig om gezond te blijven. Ze vinden het fijn om te wandelen. Niet elke hond heeft evenveel beweging nodig. Er zijn honden die erg actief zijn en veel moeten rennen, maar ook honden die liever rustig wandelen. Meestal loopt de hond dan aan een riem. De riem kan af op een plaats waar veel ruimte is en waar het ook mag. Daar kan hij rondlopen, rennen en spelen. Je moet er natuurlijk wel om denken dat niet iedereen het leuk vindt om een loslopende hond tegen te komen.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 16: Foto van een hond die uitgelaten wordt.

Een hond moet minstens vier keer per dag naar buiten. Als hij buiten is, wil hij ook poepen en plassen. Een honden-toilet is dan een goede plek. Poept de hond ergens anders, bijvoorbeeld op de stoep of op het speelveldje, dan moet zijn baas het opruimen. De baas moet dus voor elke wandeling een poepzakje meenemen. Veel bazen vinden dat vervelend, maar het hoort erbij. Want niemand vindt het leuk om in de poep te trappen...

Spelen

Een hond vindt het leuk om te spelen. Er zijn ook hondenspeeltjes te koop. Speelgoed kan leuk en leerzaam zijn, maar het is soms ook heel gevaarlijk. Honden kunnen het speelgoed stukbijten of inslikken. Een baasje moet dus goed opletten wat voor speeltjes hij voor de hond koopt. In de dierenwinkel helpen ze daarbij. Een hond mag ook niet met oude kleding of knuffels spelen. Hij denkt dan misschien dat hij ook op nieuwe kleding mag knagen of er met jouw nieuwe knuffel vandoor mag gaan. De hond mag dus alleen met zijn eigen speelgoed spelen. Buiten achter een bal aan rennen is voor een gezonde hond een leuk

De hond

spel. Je kunt de hond leren om de bal bij je terug te brengen. Zo leert hij ook om samen te werken met jou.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 17: Foto van een hond die met de bal speelt met zijn baasjes.

Touwtrekspelletjes kun je als kind beter niet doen. Daarbij gebruikt een hond zijn tanden. Dan kan het gebeuren dat je handen ertussen komen! Zeker als het spelletje een beetje wild wordt, kan het fout gaan. Als je gaat touwtrekken met de hond en jij laat eerder los, dan heeft hij gewonnen. Het is niet erg als je hond een keertje wint. Maar er zijn honden die denken dat zij jou wel aankunnen als ze elke keer van je winnen. Dat kan ook een reden zijn om geen touwtrekspel te doen met je hond.

Aanwijzing voor de leerkracht

- Werkblad, binnenzijde, touwtje trekken;
- Opdracht: De leerlingen gaan touwtrekken. Verdeel de leerlingen in twee of vier teams. Bind een lint in het midden van een touw en houd dit boven een streep op de vloer. Fluit als de teams mogen beginnen. Laat de leerlingen op hun werkblad invullen of ze gewonnen of verloren hebben en wie er in hun team zaten. Vertel dat de winnaars zich nu vast het sterkste voelen. Leg uit dat als een hond altijd wint, hij kan denken dat hij de sterkste is en dat hij jou wel aankan.

Goede manieren

Ieder baasje wil dat zijn hond goed luistert en vriendelijk is voor andere dieren en mensen. Een hond luistert niet vanzelf, maar moet dat leren. Veel mensen gaan daarom met hun pup naar een hondenschool. Daar leert de hond allerlei oefeningen zoals 'kom', 'zit', 'lig' en 'blijf'. Elke keer als een hond het goed doet, wordt hij beloond. Bijvoorbeeld met iets lekkers, een aai of een complimentje zoals 'braaf' en 'goed zo'. Zo weet hij dat hij het goed doet. Hij leert ook hoe hij zich goed moet gedragen. Bijvoorbeeld dat hij niet moet gaan trekken als hij aan de riem loopt. Maar de baas zelf leert ook veel. Hij leert hoe hij met de hond moet omgaan en hoe hij de hond iets kan leren. Honden moeten als puppy ook leren hoe ze met andere dieren en allerlei verschillende mensen om moeten gaan. Ook moeten ze leren dat er op straat auto's en brommers rijden en kinderen spelen. En dat het allemaal niet eng is. De fokker begint daarmee, maar de nieuwe baas moet ermee doorgaan. Hij moet veel nieuwe dingen met zijn pup doen, maar wel zo dat de pup het leuk vindt en niet eng. Zo went de pup aan alles wat hij in zijn leven tegen kan komen.

Aanwijzing voor de leerkracht

- Werkblad, achterzijde, kijk eens wat ik kan!
- Opdracht: Waar moet ik aan wennen? Kinderen moeten 10 dingen opschrijven waar de pup aan moet wennen, zodat hij er later niet bang voor is. Voorbeelden: Fietsers, brommers, auto's, skateboards, andere honden, andere dieren, huilende baby's, kruipende baby's, kinderen in huis, buitenspelende kinderen, alleen thuisblijven, bezoek, mensen met een andere huidskleur, mensen met een hoed/paraplu/rugzak/rollator, de stofzuiger, de deurbel, de telefoon, autorijden, aan de riem lopen, in de bench liggen, de dierenarts, vuurwerk en andere harde geluiden en dat je ze overal kunt aanraken en borstelen.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 18: Foto van een hond die geleerd heeft om met andere dieren om te gaan.

Minder hondenbeten

Inleiding

Aanwijzing voor de leerkracht

- Vragen aan de leerlingen: Wie is wel eens gebeten door een hond? Deed dat pijn? Wat heb je toen gedaan? Wie is er wel eens bang geweest voor een hond? Waarom? Wat deed je toen?

Honden kunnen bijten, bijvoorbeeld als ze boos of bang zijn. Heel vaak proberen honden ons te waarschuwen voordat ze bijten. Dan proberen ze duidelijk te maken dat ze iets niet leuk vinden en dat het moet stoppen. Maar hondentaal is voor ons lastig om te begrijpen. Daarom begrijpen we vaak niet dat de hond ons wil waarschuwen en lijkt het alsof hij zomaar ineens bijt. Niemand wil natuurlijk door een hond gebeten worden: je schrikt ervan en wordt misschien wel bang voor honden, het doet pijn en je kunt er zelfs een lelijk litteken aan overhouden of ziek van worden. Daarom gaan we met elkaar leren hoe hondentaal werkt. Honden praten vooral met hun lijf en een beetje door te grommen en blaffen.

Kijk eens wat ik doe!

Houding van de hond

Hondentaal begrijpen begint met goed naar de hond kijken. Aan de houding van een hond kun je zien hoe hij zich voelt. Als hij zich heel groot maakt, dan voelt hij zich sterk en zeker van zichzelf. Hij doet dan ook zijn kop en zijn staart omhoog. Zijn oren heeft hij dan naar voren.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 19: Foto van een zelfverzekerde hond.

Als hij wil laten zien dat hij onderdanig is en niet de baas wil spelen, dan maakt de hond zich juist een beetje klein. Dat doet hij door zijn kop en zijn staart omlaag te doen. Zijn oren doet hij dan een beetje plat naar achteren. Hij zegt dan: 'Jij bent de baas, en dat vind ik prima!'. Zo staat hij ook als hij een beetje onzeker is.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 20: Foto van een onderdanige hond.

Als een hond bang is dan maakt hij zich nog kleiner. Hij zakt dan een beetje door zijn poten. Zijn staart doet hij tussen zijn poten, soms helemaal tot op zijn buik! Zijn oren liggen helemaal in zijn nek. Hij wil daarmee zeggen: 'Ik vind het eng, doe me alsjeblieft geen kwaad!'

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 21: Foto's van twee bange honden.

Als een hond door zijn voorpoten zakt en zijn billen en staart omhoog doet, wil hij graag met je spelen. Die houding noemen we een 'spelboog'.

Bij een hond die zijn tanden laat zien en gromt moet je echt uit de buurt blijven, want die is boos en kan bijten.

Nu je gehoord hebt over de verschillende houdingen die een hond kan hebben, gaan we kijken of we ze op een tekening kunnen herkennen.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 22: Tekeningen van diverse houdingen van de hond (corresponderend met het werkblad van de leerlingen).
- Werkblad, binnenzijde, kijk eens wat ik doe!
- Opdracht: Neem de verschillende tekeningen met de leerlingen door. U kunt daarbij gebruik maken van PowerPoint-presentatie, sheet 22 en daar de verschillende tekeningen aanwijzen. De leerlingen zoeken op hun werkblad dezelfde tekening op. Bij iedere tekening kunnen zij aankruisen welke omschrijving van toepassing is. In de toelichting vinden zij het correcte antwoord.

Omdat honden er zo verschillend uitzien, is het soms best lastig om te weten wat een hond bedoelt met zijn houding.

Minder hondenbeten

Zeker als je alleen naar zijn oren of alleen naar zijn staart kijkt. Bij hangende oren kun je bijvoorbeeld niet zo goed zien of ze naar voren staan. Bij honden met heel veel haar kun je de oren misschien niet eens zien! Sommige honden hebben hun staart altijd recht omhoog staan, of zelfs in een grote krul over hun rug. Dat betekent niet dat ze zich altijd heel stoer voelen. En dan zijn er ook nog honden met hele korte krulstaartjes, zoals een Bulldog. Daar kun je niet goed zien hoe zijn staart staat.

Je moet daarom altijd naar de hele hond kijken: naar zijn staart, oren, poten, kop en lijf, en ook naar hoe hij doet. Dan zie je of hij zich stoer voelt of juist onderdanig, onzeker of zelfs bang.

Blaffen en grommen

Honden blaffen om allerlei dingen. Ze blaffen bijvoorbeeld als ze aandacht van de baas willen, of om te zeggen dat je uit hun buurt moet blijven omdat ze je anders zullen bijten. Als honden janken, voelen ze zich alleen, zijn ze bang of hebben ze pijn. Ook grommen ze weleens. Dan zijn ze heel boos. Ze willen je dan waarschuwen en zeggen: 'Als je nu doorgaat of dichterbij komt, dan word ik nog bozer en kan ik bijten!' Als je langs een huis komt waar een grommende hond staat, dan moet je niet naar de hond gaan staren, maar rustig doorlopen. Als het kan, loop dan met een boogje om het huis heen. Je kunt beter niet wegrennen. Want een hond vindt het vaak leuk om achter iets aan te rennen en ziet het als een spelletje. Als je bang bent voor honden moet je dus niet wegrennen, want dan komt de hond juist achter je aan.

Aanwijzing voor de leerkracht

- Werkblad, binnenzijde, diverse foto's.
- Opdracht: Laat de kinderen kijken naar de diverse foto's en de verschillen benoemen die zij zien tussen de honden. Bespreek met de kinderen wanneer zij de hond met rust moeten laten en wanneer zij met de hond kunnen spelen. In de toelichting vinden zij het correcte antwoord.

Dreigen

Als een hond boos is of als hij bang is en zichzelf wil verdedigen, dan kan een hond bijten. Maar voordat hij bijt, zal de hond meestal eerst dreigen. Hij laat daarmee zien dat hij het niet meer leuk vindt. Dan geeft hij je een waarschuwing: 'Als je nu niet stopt, dan ga ik je bijten!' Het is dus heel belangrijk dat je zijn waarschuwing begrijpt.

Dreigen begint vaak met aanstaren en heel stil staan. Daarna kan een hond grommen, zijn lippen optrekken, blaffen, naar je toe springen en in jouw richting happen of echt bijten. Hoe het dreigen er precies uit ziet, hangt af van waarom de hond dreigt.

Als een hond boos en zelfverzekerd is en dreigt, dan maakt hij zich groot en hij kijkt je recht aan. Hij trekt zijn lippen op zodat je zijn tanden kunt zien. Daarvan krijgt hij allemaal rimpels in zijn neus. Vaak gaat hij dan ook grommen of soms blaffen. Hij staat een beetje naar voren geleund, zijn oren zijn naar voren en zijn staart staat hoog.

Als een hond bang is en dreigt, dan maakt hij zich klein, leunt een beetje achterover of hij deinst achteruit. Soms kijkt hij dan een beetje schuin naar je, dan zie je zijn oogwit. Hij trekt ook zijn lippen op en naar achteren. Daardoor kun je zijn tanden en ook zijn kiezen zien. Zijn neus is een beetje gerimpeld. Hij kan er ook bij grommen of blaffen. Zijn oren heeft hij naar achteren en zijn staart is laag.

Vaak zit het er een beetje tussenin. Dan is de hond niet heel bang, maar wel onzeker. Bijvoorbeeld omdat hij wel boos is en zou willen aanvallen, maar hij weet niet of hij wel kan winnen. Of omdat hij het eng vindt, maar hij geleerd heeft dat als hij aanvalt, hij dat enge weg kan jagen. Dan kan hij bijvoorbeeld zijn oren naar voren hebben, maar zijn staart laag of hij staat wat door zijn poten gezakt. Of zijn oren staan juist helemaal naar achteren, maar hij probeert zich toch groot te maken door rechtop te gaan staan.

Minder hondenbeten

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 23: Foto van een dreigende hond.
- Toelichting: Bij deze dreigende Chihuahua kun je zien dat hij onzeker is. Hij hangt wat achterover. Hij is niet echt heel bang, want zijn oren liggen niet in zijn nek. Maar hij is ook niet heel stoer, want ze staan ook niet naar voren en hij maakt zich niet groot. Je ziet de punt van zijn staartje: zijn staart hangt laag. Ook daar aan kun je zien dat hij onzeker is. Hij kan bijten om zich te verdedigen.

Wanneer een hond naar je dreigt, dan moet je stoppen met wat je wilde doen. Ook als de hond dreigt omdat hij bang voor je is, en jij vindt dat hij niet bang voor je hoeft te zijn. Als je door gaat met wat je deed, dan zal de hond gaan bijten. Blijf dus stil staan of loop heel langzaam een beetje achteruit, maar draai je niet zomaar om. Het beste kun je rustig je vader of moeder of een andere volwassene erbij roepen. Maar ga niet hard gillen, want dan kan de hond schrikken.

Tien gouden regels

We hebben nu gezien dat je aan de hond kunt zien of hij bijvoorbeeld blij is of dat hij boos is. Maar het is niet alleen belangrijk dat je goed naar een hond kijkt. Je moet ook weten wat je wel en wat je niet met honden mag doen. Dit zijn de tien gouden regels. Als je goed kijkt naar wat de hond wil vertellen en je denkt aan de tien gouden regels, dan zijn honden heel leuke kameraadjes.

Aanwijzing voor de leerkracht

- Tip: Bij het bespreken van de tien gouden regels kunt u eerst aan de klas vragen waarom dit zo is voordat u de toelichting geeft.

Wat zijn de tien gouden regels?

1. Nooit een hond omhelzen.

Als je een arm om een hond heen slaat, dan denkt de hond dat je de baas wilt spelen of dat je hem gevangen houdt. Dat vinden honden niet leuk.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 24: Foto van een hond die omhelsd wordt.

Denken jullie dat de hond het fijn vindt om zo geknuffeld te worden? Nee, hè? Je kunt dat aan de hond zien. Hij heeft zijn oren naar achteren, hij hijgt - de bek is open - en hij kijkt ook alsof hij weg wil. De hond vindt het dus niet fijn om omhelsd te worden. Maar omdat hij wordt vastgehouden, kan hij niet weg. Om duidelijk te maken dat hij dit niet wil, kan hij dan gaan grommen of bijten. Als je een hond wilt laten weten dat je hem lief vindt, kun je hem dus beter gewoon aaien. Hoe je dat doet, leer je straks.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 25: Tekening "Omhels mij nooit" (corresponderend met het werkblad van de leerlingen).
- Werkblad, volledig opgevouwen, de tien gouden regels: Regel 1.
- Opdracht: Laat de kinderen het rondje bij de veilige situatie (groen) kleuren.

2. Altijd een volwassene vragen of je mag aaien.

Als je een hond wilt aaien, moet je altijd eerst aan zijn baas vragen of dat mag. Als de baas het goed vindt, dan moet je daarna aan de hond vragen of je hem mag aaien. Dat doe je door je hand rustig naar de hond uit te steken. Als de hond het fijn vindt om geaaid te worden, dan trekt hij zich niet terug. Als hij zich wel terugtrekt, dan heeft hij er geen zin in.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 26: Tekening "eerst vragen of je mag aaien" (corresponderend met het werkblad van de leerlingen).
- Werkblad, volledig opgevouwen, de tien gouden regels: Regel 2.
- Opdracht: Laat de kinderen het rondje bij de veilige situatie (groen) kleuren.

Minder hondenbeten

3. Nooit op een hond afrennen of wegrennen.

Honden vinden het niet fijn als je hard op ze afrent. Ze weten dan niet wat je wilt en dat vinden ze eng. Je kunt beter ook niet hard bij een hond wegrennen. Honden kunnen ook hard rennen en vinden het leuk om achter je aan te gaan. Als je bang bent voor honden, wil je dat nou juist niet! Daarom kun je beter blijven staan of rustig weglopen.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 27: Tekening "ren niet hard op mij af en ren ook niet voor mij weg" (corresponderend met het werkblad van de leerlingen).
- Werkblad, volledig opgevouwen, de tien gouden regels: regel 3.
- Opdracht: Laat de kinderen het rondje bij de veilige situatie (groen) kleuren.

4. Nooit naar een hond staren.

In hondentaal is het heel brutaal om iemand recht in de ogen te kijken. Het is het begin van dreigen. Als een hond zo naar een andere hond kijkt en naar hem blijft staren, zoekt hij vaak ruzie. Als jij zo naar een hond kijkt, denkt de hond dat jij ook ruzie zoekt. Dat vindt hij eng of hij kan boos worden. Natuurlijk zoek je geen ruzie, maar de hond begrijpt dat niet. Vind jij een hond eng en wil je hem in de gaten houden? Kijk dan maar naar zijn staart of zijn tenen.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 28: Tekening "kijk mij niet lang recht in de ogen" (corresponderend met het werkblad van de leerlingen).
- Werkblad, volledig opgevouwen, de tien gouden regels: Regel 4.
- Opdracht: Laat de kinderen het rondje bij de veilige situatie (groen) kleuren.

5. Nooit op of onder een hond liggen.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 29: Foto van een kind dat met de hond speelt.
- Vragen aan de leerlingen: Wat vinden jullie hiervan? Is dit een veilige situatie of een onveilige situatie? Waarom?

Als je met een hond speelt, moet je nooit op of onder de hond gaan liggen. Als je op een hond gaat liggen, denkt de hond dat je de baas over hem wilt spelen of je doet hem pijn. Dat wil hij niet en dan kan hij bijten. Als je onder een hond gaat liggen, dan denkt de hond dat hij de baas over jou is. Dat is natuurlijk ook niet de bedoeling, want als je dan iets doet wat hij niet wil, denkt hij dat je niet naar hem luistert. Hij kan dan ook bijten. En dat is dan extra gevaarlijk omdat je hoofd dichtbij de hond is.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 30: Tekening "ga niet op of onder mij liggen" (corresponderend met het werkblad van de leerlingen).
- Werkblad, volledig opgevouwen, de tien gouden regels: Regel 5.
- Opdracht: Laat de kinderen het rondje bij de veilige situatie (groen) kleuren.

6. Altijd een hond met rust laten als hij eet of slaapt.

Een hond wil rustig kunnen eten. Hij vindt het niet leuk als je naar zijn voerbak komt. Hij denkt dan dat je misschien zijn eten wel wilt afpakken. Dat wil hij natuurlijk niet, dus om je dat duidelijk te maken kan hij dan grommen of bijten. Als een hond slaapt, moet je hem ook met rust laten. Als je hem wakker maakt, kan hij enorm schrikken. Hij kan dan happen om zich te verdedigen.

Minder hondenbeten

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 31: Tekening “laat mij met rust als ik eet of slaap” (corresponderend met het werkblad van de leerlingen).
- Werkblad, volledig opgevouwen, de tien gouden regels: Regel 6.
- Opdracht: Laat de kinderen het rondje bij de veilige situatie (groen) kleuren.

7. *Altijd uit de hondenmand blijven en de hond daar met rust laten.*

De hondenmand is een plekje dat écht van de hond is. Hij voelt zich er veilig en kan zich er terugtrekken als hij dat wil. Hij vindt het niet fijn als hij daar lekker rustig ligt en je hem wilt gaan aaien.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 32: Tekening “blijf uit mijn mand” (corresponderend met het werkblad van de leerlingen).
- Werkblad, volledig opgevouwen, de tien gouden regels: Regel 7.
- Opdracht: Laat de kinderen het rondje bij de veilige situatie (groen) kleuren.

8. *Altijd een hond op zijn borst of langs zijn hals aaien en niet bovenop zijn kop.*

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 33: Foto van een vrouw die een hond op zijn kop aait.
- Vragen aan de leerlingen: Wat vinden jullie hiervan? Is dit een goed idee? Wat kan de hond doen als hij het niet leuk vindt?

Deze hond vind het niet zo fijn dat hij op zijn kop geaaid wordt. Hij kijkt een andere kant op alsof hij weg wil en doet zijn oren omlaag. Als je een hond op zijn kop aait, dan kan hij denken dat je de baas wilt zijn. Of hij schrikt omdat jouw hand van boven komt. Misschien wil hij zich dan verdedigen. Hij vindt het vaak wel fijn om geaaid te worden, maar dan liever op zijn borst of bij zijn hals.

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 34: Tekening “aai mij nooit op mijn kop, maar liever op mijn borst” (corresponderend met het werkblad van de leerlingen).
- Werkblad, volledig opgevouwen, de tien gouden regels: Regel 8.
- Opdracht: Laat de kinderen het rondje bij de veilige situatie (groen) kleuren.

9. *Nooit stoei- of trekspelletjes met een hond doen.*

Bij deze spelletjes gebruikt de hond zijn tanden. Dat kan fout gaan, zeker als het spel wat wilder wordt! Daarom kun je beter geen stoei- of trekspelletjes met een hond doen. Een spel met bijvoorbeeld een bal of frisbee kan natuurlijk wel. Maar: probeer die niet uit zijn bek te trekken!

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 35: Tekening “doe geen stoei- of trekspelletjes met mij” (corresponderend met het werkblad van de leerlingen).
- Werkblad, volledig opgevouwen, de tien gouden regels: Regel 9.
- Opdracht: Laat de kinderen het rondje bij de veilige situatie (groen) kleuren.

10. *Altijd een volwassene om hulp vragen als je problemen hebt met een hond.*

Als een hond iets doet wat je niet wilt, dan kun je het beste een volwassene roepen en vragen om je te helpen. Een hond durft met jou namelijk wel de strijd aan te gaan, omdat hij weet dat je nog een kind bent. Waarschijnlijk is hij zelf al een volwassen hond. Dan kan hij vinden dat hij de baas kan spelen over jou. Met een volwassene durft hij dat niet zo goed.

Minder hondenbeten

Aanwijzing voor de leerkracht

- PowerPoint-presentatie, sheet 36: Tekening "ga niet de baas over mij spelen" (corresponderend met het werkblad van de leerlingen).
- Werkblad, volledig opgevouwen, de tien gouden regels: Regel 10.
- Opdracht: Laat de kinderen het rondje bij de veilige situatie (groen) kleuren.

Tot slot

Vandaag hebben we geleerd hoe je veilig met honden om moet gaan. Het werkblad krijgen jullie straks mee naar huis. Je kunt dit op een handige plaats thuis ophangen, zodat je het nog eens kunt bekijken. Maar eerst gaan we een verklaring invullen en plechtig beloven dat we ons zullen houden aan de tien gouden regels.

Aanwijzing voor de leerkracht

- Werkblad, achterzijde, verklaring.
- Opdracht: Kinderen vullen de verklaring in en nemen het blad mee naar huis.

Bezoek ook onze website www.licg.nl